

Ridvägar, en del av Multifunktionella stråk som verktyg för strategisk landskapsplanering

- förslag för design och implementering i peri-urbana miljöer

Bakgrund

Det övergripande syftet med projektet är att studera attityder till linjär tillgänglighet, och möjligheter att implementera sådan så att flera olika typer av rekreation kan samexistera, där man genom insådd och plantering kan öka den biologiska mångfalden så att både markägare och andra som utnyttjar landskapet är nöjda. Denna studies fokus ligger på ryttare då speciella problem tidigare identifierats kring dem, samtidigt som hästnäringen ökar.

Under de senaste decennierna har utbredningen av urbana områden i intensivt brukade jordbruksområden satt en ökad press på jordbruksmarken (Busck *et al* 2009). Sedan intensifiering av produktionen i dessa områden har linjära landskapselement minskat (Ihse 1995) vilket medfört minskad **tillgänglighet** för flora, fauna och människor i landskapet. Vikten av tillgänglighet till landsbygden betonas bl.a. på nordisk nivå, både avseende rekreation och turism (Nordiska Ministerrådet 1997). Detta kräver en balans mellan kollektiva rättigheter till mark och individuella rättigheter att exkludera (Curry 2001). I Sverige hanteras tillgängligheten till landsbygden oftast inom allemansrätten, sedan att allmänheten kan vistas på privatägd mark, så länge ingen skada eller störningar uppstår. Denna rätt är numera en del av grundlagen, men ändå ganska vag och kontrolleras av omgivande lagar för intrång, skador och hemmagjord rättvisa (Ahlström 2008). I tätortsnära jordbruksmark med liten allemansrättslig mark har **konflikterna** ökat mellan markägare och andra grupper som rör sig i landskapet, framförallt ryttare (Elgåker *et al* 2008). I Sverige hålls 2/3 av hästarna i just tätortsnära landskap (Johansson 2004) där konkurrensen om mark är hög på grund av infrastruktur, jordbruk, bostäder och annan utveckling. Hästsektorn får allt större inflytande på den fysiska markanvändningen (Elgåker & Wilton 2007) och exemplifierar en ny form av produktion av varor och tjänster på landsbygden (Franklin & Evans 2008).

Genom samordning av **multifunktionalitet** och **hållbar utveckling** ses möjligheter att lösa flera av de tilltagande problemen och konflikterna kring markanvändning långsiktigt. Hållbar utveckling är en process och en studie av komplexa och adaptiva system som i sig är evolutionära och dynamiska (Newman 2006). De tre pelarna som stöder hållbar utveckling, ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter (Brundtland 1987) kan vara nära kopplade till ett multifunktionellt utnyttjande av landskapet, eftersom begreppet multifunktionalitet kan hjälpa till att slå samman sociala, miljömässiga och ekonomiska fokus (Mander *et al* 2007) när ett visst landskap möter komplexa samhällsliga krav (Fry 2001; Brandt & Vejre 2004; Antrop 2006). Fritids-aktiviteter och agrarbaserad rekreation väntas bidra till denna utveckling och nämns ofta som en potential för mångfald inom jordbruket (Marsden & Sonnio 2008) baserat på landsbygdens varor och tjänster (Andersson 2007). Hållbarhetsbegreppets utveckling att även ta med de kulturella aspekterna som ett fjärde ben ökar möjligheterna till att ta ett helhetsgrepp och linka samman de ekologiska och de ekonomiska benen (Throsby 2008). För att hantera dessa frågor krävs **planering** och denna bör ha både uppifrån- och nedifrånperspektiv för att uppnå bäst effekt (Elgåker 2011). I flera kommuner finns gröna översiktsplaner av hög kvalitet, men det tappas bort i genomförandet, vilket delvis kan förklaras av bristen på bindande regionala och kommunala planeringsdokument (Busck *et al* 2008). Idag råder brist på övergripande planeringsverktyg i Sverige, vilket annars kunde underlätta ett multifunktionellt utnyttjande av landskapet (Hillier 2007).

Material och metoder

Förutsättningar: I de i projektet ingående områdena är oftast allemansrätten inte relevant då markerna inte är allemansrättsliga under stora delar av och ofta hela året. Ett sätt att öka tillgängligheten som föreslås i projektet är att utnyttja s.k. *greenways* (grönstråk). *Greenways* har definierats som "nätverk av mark som innehåller linjära element som planeras, utformas och sköts för flera ändamål, inklusive ekologiska, fritids-, kulturella, estetiska eller andra ändamål som är förenliga med begreppet hållbar markanvändning" (Ahern 1995). Som sådana räknas i det här projektet både permanenta *greenways* (med lignoser) och flexibla gräsremсор som kan plöjas upp vid behov, s.k. beträdor (Regnell, 1994). Då Sverige numera arbetar i enlighet med den Europeiska landskapskonventionen ELC (2000) har projektet valt att arbeta i den andan och fokusera på det **lokala deltagandet** och på **vardagslandskapet**.

Angreppssätt: För att kunna sammanlänka olika frågeställningar i ett projekt med ett övergripande perspektiv har en syntetiserande strategi använts, både på grund av praktiska ingångar (FRN 1998) samt av vetenskapliga skäl (Flyvbjerg 2001; Fry 2001). Projektet är i praktiken begränsat till ett stort fall – ridvägar i fullåkersbygd – och har därför en mer kvalitativ karaktär (Fotheringham 1997) och möjligheten att befinna sig i ett sammanhang och utnyttja dessa erfarenheter utnyttjas.

Då detta projekt är nära länkat till ett annat väljer jag att metodmässigt presentera de delar där fokus varit på hästfrågor. För en helhet hänvisas till projektets hemsida Multifunctional *greenways* – <http://www-greenways.slu.se>.

Metoder som använts är olika slags **intervjuer** (strukturerade, halvstrukturerade, fokusgrupper), olika slags aktiva och passiva **observationer** (i fält och på möten) (Justesen & Mik-Meyer 2012).

Myndigheter: Fallstudie Vellinge, fokusgrupper

Markägare: Fallstudie Vellinge, aktiva observationer (LRF- och ridvägsseminarier, friluftslivkonferenser), intervjuer

Användare: intervjuer, frågeformulär, passiva observationer i fält, aktiva observationer (seminarier)

Icke-användare: intervjuer

Studien genomfördes i sydvästra Skåne, som är en av de mest tätbefolkade delarna och ett av de mest intensiva jordbruksområdena i Sverige. Detta är också den del av Sverige där urbaniseringstakten är som högst, vilket har resulterat i peri-urbana strukturer och urbana öar som omges av stora områden av mer eller mindre otillgänglig åkermark (Qviström *et al* 2007). Jordbruksproduktionen här är av nationell betydelse och domineras av spannmål. Markenheterna är stora och markpriserna höga. Alla kommuner runt Malmö har upplevt en ökning av antalet invånare under det senaste decenniet med en utbyggnad av tätorter och infrastruktur, vilket har accelererats genom byggandet av Öresundsbron. Redovisning av material och metod sker dels utifrån studier i Vellinge, Staffanstorp, Lund, dels i högproduktiva jordbruksområden mer allmänt. Grönstråken har varit antingen befintliga, planerade eller enbart hypotetiska. Inom projektet har även olika slags ridvägslösningar studerats ur ett processperspektiv för att undersöka på vilka sätt de skulle kunna fungera.

För att förstå hur planering av grönstråk skulle kunna gå till samt skapa förståelse för attityder till sådana har en studie i Vellinge kommun genomförts 2007-2010 med fokusgrupper (markägare, ryttare, övriga användare, myndigheter) och brukarmedverkan (se Larsson *et al* 2010 och Bylander 2010). Målet var från början en förutsättningslös studie av hur planering med lokala aktörer kunde ske, men resulterade i att en ridstig etablerades (Vellinge ridstig 2012).

Vellingestudien har presenterats vid ett antal tillfällen som diskussionsunderlag för ridvägsplanering. Dessa diskussioner har resulterat i för projektet relevanta frågeställningar och nedtecknats. Fokusgrupper med kommunala planerare har genomförts vid tre tillfällen möten med anställda i tre kommuner (Lund och Lomma (2007, 2009) och Helsingborg (2011)). Vid dessa möten har planer på och genomförande av grönstråk diskuterats. Projektet anordnade även ett heldagsseminarium med berörda parter, potentiellt inblandade och intresserade av grönstråksplanering. Länsstyrelsen i Skåne län, Region Skåne, LRF, Jordbruksverket, två kommuner (Lund, Staffanstorp), andra SLU-forskare deltog. Vid detta seminarium diskuteras pågående projekt, anläggning, subventionssystem och reglering inom jordbruket.

En undersökning av användarnas synpunkter på utformning och planering av grönstråk genomfördes under 2008 i Staffanstorp och Lund. Observationer av besöksfrekvensen samt frågeformulär som underlag till strukturerade intervjuer med 16 personer i fält utgjorde de huvudsakliga metoderna. Då det är svårt att genomföra spontana intervjuer med ryttare till häst, gjordes i stället en djupintervju med ägaren till ett närliggande inackorderingsstall. Baserat på dessa resultat gjordes två efterföljande studier. På grund av den positiva inställningen till grönstråk i dessa studier, men samtidigt med vetskapen om att andra studier har visat att friluftslivet minskar generellt i Norden, genomförde vi även en studie med ett frågeformulär ställt till allmänheten vid ett köpcentrum i Staffanstorp, den tätort som ligger närmast de mest kända grönstråken i regionen, varvid 28 personer tillfrågades. Då den första studien visat på potentiella och faktiska konflikter mellan olika grupper av användare användes ett nytt frågeformulär år 2011 med designalternativ utifrån en strävan att minska sådana konflikter mellan olika grupper men där det fortfarande skulle vara möjligt att använda samma led. Intervjuerna genomfördes 2 gånger i ett friluftsområde i Lunds kommun. Då det bland dessa informanter fanns få ryttare, genomfördes en ytterligare del av studien vid ett ridvägsseminarium i Alnarp 2011. Det sammanlagda antalet informanter var 32, varav de som regelbundet gick ut med hund var 23, 18 red, 26 cyklade, 24 joggade och 30 promenerade.

Resultat

Att skapa flerfunktionella rekreationsstråk verkar vara av godo. Man sparar mark till annan produktion. Det blir billigare totalt om man lägger alla resurser på ett stråk istället för på flera med olika funktioner. Den framkomlighet som redan finns lyfts fram och blir nya möjligheter, t.ex. skyddszoner längs vattendrag, markvägar, ägo gränser. Det är viktigt att se varje stråk utifrån de möjligheter som finns på platsen, antal potentiella användare och annan tillgänglighet. En rid- eller cykelstig kan t.ex. utgöra basen för annan rekreation då de är mest resurskrävande. Att dessutom kunna utnyttja dessa för att främja olika landskapsvärden såsom biologisk mångfald, kulturarv och medvetenheten kring dessa stärker ytterligare det totala värdet. Dessa stråk i allmänhet och ridstråk i synnerhet etableras utifrån olika slags initiativ, genom myndigheter eller privat. Om det sker på privat initiativ, oftast genom dem som själva vill komma ut, kräver detta ett stort engagemang av de drivande. Ofta kan detta engagemang vara ytterst positivt. Men som

alla projekt som drivs genom en engagerad person, finns en risk att projektet rinner ut i sanden om denna eldsjäl av någon anledning ger upp eller flyttar. En modell med en myndighet som något slags garant eller en enkel resurs för de aktiva inom projekten, kan ge den kontinuitet som borgar för en långsiktig lösning. Sker det i officiell regi är det viktigt att involvera alla aktörer i samråd. I båda fallen är det viktigt att markägarna är med i processen från början.

De ryttare som engagerade sig i projektet verkade, i motsats till andra grupper, initialt inte intresserade av en kollektiv lösning. Detta kan bero på att det traditionellt inte finns någon gemensam organisation för alla slags ryttare samt att de anser att de "har mycket att göra". Möjligheten till ökad tillgänglighet i närområdet genom samarbete kan dock ge tillräckligt incitament till engagemang. Men det behövs någon katalysator. En sådan kan vara en markägare som ger tillträde till sin mark mot att ryttarna får ansvaret att se till att alla ryttare uppför sig.

Alla användare var i den inledande fasen av projektet mycket långt ifrån en samförståndslösning. En särskilt bitter källa till osämja grundades i ryttare som enligt markägarna förstörde deras mark. Dessutom var rädslan för hästar stark hos många. Planerarna och markägarna var dock mycket positiva till att samordna alla, då detta skulle innebära mindre kostnader och att mindre markarealer skulle tas i anspråk. De var dock övertygade om att det aldrig skulle gå att genomföra. Projektet inriktades mot att bearbeta dessa attityder och få alla att acceptera att åtminstone kommunicera med varandra. Ett antal varianter på gestaltungs-lösningar av möten konstruerades (se fig. 1), vilka aktiva användare sedan fick ha synpunkter på.

Fig. 1. Exempel på en uppsättning möjliga gestaltungs-lösningar kring möten med andra användare av stråk. Gående, joggare, cyklister, hundägare och ryttare fick välja mellan alternativen ovan samt "att det inte spelar någon roll"-alternativet, om de skulle möta en ryttare. (teckning: Merle Taviste)

De flesta var nu ganska positiva och svarsalternativet att utformningen inte spelar roll var vanligt. Dock var det många som påpekade att andra lösningar kunde vara bra för att hantera rädsla och säkerhetsaspekter. En tydlig skillnad på resultaten mellan tillfällena var att andra vid det andra tillfället var det hundägarna och inte ryttarna som var det stora problemet. Lösa hundar betraktades som farliga och enligt markägare kan de både skada skörd och störa kreatur. Allmänt kan sägas av denna delstudie att ryttare skulle föredra en nivåskillnad av respekt mot de mötande, då de vet att andra kan vara rädda. Hundägare och andra människor till fots vill ha skydd när de möter en häst. Cyklister föredrar att ha vegetation som en skyddande barriär då de kör fort och hundar och hästar kan göra snabba utfall. Ryttare vill ha sikt både för sig själva och för hästen. Detta gäller även andra. Om man ser vad man möter kan man hantera detta om man vill och kan. Att rekommendera är en vegetationsbarriär åtminstone i delar av stråket så man kan skynda dit eller dröja kvar. För den biologiska mångfalden är all extra vegetation potentiellt en fördel, då de aktuella områdena är mycket fattiga på spontant förekommande växt- och djurliv. Andra studier visar att lignoser är att föredra då de kan fungera som skydd, boplats och födokälla för många arter. De ger även en långsiktighet. Insektsfaunan gynnas starkt av en rikt blommande vegetation. För fåglar och större däggdjur har dessa vegetationsstråk mindre betydelse. Vegetation i mitten av stråket istället för på sidorna kan därför vara att föredra. Vissa markägare visade oro för att en

ökad mängd ogräs ska sprida sig ut i åkern men detta är inte ett problem, då de arter som finns i slutna grässvål knappast klarar sig ute på de öppna fälten, eller vice versa. Användarna önskar slingor att ta sig runt, för att slippa gå tillbaka samma väg, gärna ett antal olika sträckningar beroende på typ av rekreation, väder och tillfälle. De önskar även en variation i upplevelsen, t.ex. avseende topografi, markanvändning och vegetation. Markägarna å andra sidan önskar att slingorna ska dras längs befintliga gränser så att de inte bryter av fälten. Om fälten ska delas ska detta ske i raka dragningar men med lämpliga avstånd för maskinparken.

Bland markägare råder delade meningar om att låta allmänheten komma ut i deras marker. Vissa ser det som en god möjlighet att få visa upp sitt företag och sin bransch och visa att de gör ett bra jobb, några är negativa av oro för besökarnas säkerhet eller sitt privatliv och andra är direkt negativa och ser ingen anledning till att någon annan än de själva skulle vistas på deras mark. De flesta som hade mark i närheten av bostäder var efter diskussion ense om att det var bättre att styra folk till vissa lämpliga sträckor än att det är fritt fram var som helst. De vill t.ex. helst hålla människor borta från den egna bostaden, från platser som kan vara farliga och från betesdjuren. Att kunna komma nära betesmarkerna är dock något som användare uppskattar. Markägarnas erfarenheter säger dock att människor tenderar mata djuren med olämpliga ting (choklad, plast) och hundar som inte är vana vid boskap ställer till oro.

Planerare och natur/kulturvårdare ser en enorm potential med att arbeta flerfunktionellt. Detta gör att man med en enkel insats kan vinna flera fördelar. Många av dem som arbetar med dessa frågor är inte vana att hantera dem samtidigt. De ser framför allt möjligheten att föra fram flera argument till priset av en insats som värdefull. De är dock ytterst tveksamma till möjligheten att olika användare skulle acceptera att vara tillsammans på samma stråk då detta skulle leda till konflikter och fler av användarna är vana att ha sin egen plats. Flera av de kommunala planerarna är tveksamma till möjligheterna att markägare upplåter alternativt säljer av sin mark. Detta dels pga att de tror att markägarna inte vill ha folk ute i sina marker och dels för att i de fall konflikter förekommit med kommunen, t ex gällande dagvatten. De påpekar dock att stråken skulle kunna innehålla många funktioner som de skulle kunna fylla med innehåll planeringsmässigt. Att nå den lokala kulturhistorien och skapa en ökad förståelse för är detta värde. Andra positiva effekter som framkom, var att där de befintliga beträdorna finns vågar föräldrarna numera låta sina mindre barn själva gå till skolan. Innan beträdorna fanns skjutsades alltid barnen i bil.

Medvetenheten kring innebörden av allemansrätten var överlag dålig. Många vet om sin okunnighet. Dock, vid konflikter används allemansrätten som argument från både markägare och användare. Vad som sällan diskuteras är att allemansrätten sällan är relevant att diskutera i dessa sammanhang då marken normalt inte är allemansrättsligt tillgänglig annat än på vintern.

Diskussion

När det gäller **tillgänglighet** så är det absolut viktigaste att se till att få till det överhuvudtaget. Detta för att det i peri-urbana områden med högproduktiv åkermark bor mycket folk. Dessa människor vill, alternativt myndigheterna vill att de ska, ut och röra på sig och det ske på ett säkert sätt. Då många inte ids röra sig alls alternativt åka till ett gym gäller det att underlätta genom att ha möjligheterna nära. Berggren-Bärring och Grahn (1995) menar att 500 m är max för vad man i staden ska orka gå för att ta sig till en park. Baserat på informanternas kommentarer gäller samma avstånd för grönstråken i projektet. Angående ryttarna ser det något annorlunda ut.

Här handlar det inte om att orka, här måste man ut och som det ser ut idag sker det ofta med bil och transport (Franklin & Evans 2008; Elgåker 2011). **Hållbarhetsargumentet** blir här mycket tydligt. Det går naturligtvis in på flera plan, ovan det klimatomfattiga, men även att spara god produktionsjord (Brandt & Vejre 2004). I Sverige tror vi att vi har mycket land, med det gäller varken ur ett globalt eller regionalt perspektiv. Naturvårdsverkets utredning (Naturvårdsverket 2011) kring Allemansrätten påpekar att man inte bör skilja ut kommersiella aktörer exemplifierat ”*Om den kommersiella hästgården har ett nyttjandavtal med en viss markägare och betalar för den dagliga tillgängligheten, kan då den hästägande dottern till grannen med markägaren, utestängas från ridspåret?*” (s. 173). Citatet talar även för att låta lokal nätverk efterhand byggas ut till leder och kommersialism (Elgåker 2011). Utredarna menar också att för att undvika konflikter bör inrätta en regionalt baserad ombudsman för allemansrätten. En sådan tjänst skulle göra det lättare att komma tillrätta med oklarheter och tillsammans med de övriga i landet skapa värdefulla referenserfarenheter. Att ha en tydlig position dit man kan vända sig är viktigt i dessa tider av digitala knappval. Erfarenheterna från Vellinge och litteraturen framhåller de lokal/regionala myndigheterna som viktiga för långsiktigheten om än inte för genomförandet.

Ryttare är till skillnad från övriga användare villiga att betala för tillgänglighet (Elgåker 11; Larsson *et al* 2011). Å ena sidan konstaterar vi att en rid- eller cykelstig kan vara grunden för andra användare då dessa kräver en mer avancerad anläggning, men om bara ryttarna ska betala ska de andra då få vara där gratis? Kanske, men vad händer då när som i fallet Vellinge ryttarna förhandlar fram ett avtal med markägarna och sedan springer det fullt med lösa hundar? Viktigt är att sätta kostnaderna i relation till andra alternativ för rekreation, motion, andra aktiviteter. Åslund kommenterar att det är viktigt att lyfta upp vardagsaspekterna kring Allemansrätten (2008). De ökande konflikterna gällande ridning härrör ofta till just vardagsaktivitet varför detta kanske inte är konstigt. T ex **konflikterna** mellan skidåkare och ryttare har ökat de senaste åren beroende av de snörika vintrarna, i Norge har denna konflikt varit vardaglig länge. Genom greenways och medveten **planering**, dvs delaktighet för markägare och användare samt anpassning efter platser istället för generella lösningar, kan man minska konflikterna, öka den möjliga folkhälsan och bidra till landskapets värden. Just **multifunktionaliteten** är argumentet som skapar de lokala lösningarna. Till exempel har viktig strategi för att öka den biologiska mångfalden i denna typ av landskap förekommit särskilda miljövänligt system som uppmuntrar inrättandet av nya livsmiljöer, inklusive linjära element som buffertzoner längs vattendrag (Jordbruksverket 2012).

Jämfört med andra länder ligger Sverige lågt i etableringen av greenway (Erickson 2004; Sasso & Ottolino 2011). Detta beror delvis på allemansrätten och finansieringsförutsättningarna, dock gällande allemansrätten är projektets studieområden jämförbara med USA m fl. I USA bidrar företag, ideella grupper och den privata sektorn och statliga, regionala och lokala myndigheter planering som bidrar med både planering och finansiering till greenways (Erickson 2004; Ryan, Fabös & Allan 2006). I de fall vi studerat grupper som var oftast kommunens anställda och de berörda markägarna. De privata jordägande ses som ett hinder för greenways och frivilligorganisationer kritiserar bristen på finansiering (Ryan, Fabös & Allan 2006) vilket även är fallet i Sverige. Dessutom identifierade dessa författare institutionella hinder som ett hinder. För framgångsrikt etablerande av greenways krävs att det utvecklas och underlättas för partnerskap och allmänhetens engagemang (ibid). Ur planerings- och hållbarhetsperspektivet ligger även de multifunktionella grönstråken i linje med ambitionerna med ELC och är ett mycket användbart exempel. Sarlöv-Herlin beskriver i sin nyutkomna bok Landskap för mångbruk – Erfarenheter

från England (2012) hur positivt samråd och mångbruk kan vara i ett land med fler aktörer som ska samsas på en mindre yta. Hennes slutsatser kring hur de lokala boende och näringen tillsammans kan skapa innovativa lösningar på ett lokalt plan visar att detta är möjligt.

Slutsatsen är att det finns stor potential för att öka antalet kilometer ridmöjligheter i fullåkerbygdens vardagslandskap med multifunktionella grönstråk. Samordning lokalt med alla slags ryttare med andra användare, markägare och landskapsvården är nödvändig för att nå resultat. Tillsammans kommer man överens om designen både i snitt (bredd, innehåll) och i plan (dragning). Myndigheternas ansvar blir att underlätta för att detta kan uppnås.

Ahern, J 1995. Greenways as a planning strategy. *Landscape and Urban Planning*. 33, 131-155.

Ahlström, I 2008. Allt om allemansrätten ett Svenskt kulturarv. Hilmas förlag.

Andersson, K 2007. New rural goods and services- The foundation of the new countryside. SSKH Skrifter 24. Dissertation at Swedish school of social science, University of Helsinki Research Institute.

Berggren-Bärring, AM & Grahn, P 1995. Grönstrukturens betydelse för användningen. Landskapsplanering rapport 95:3 SLU

Brundtland, GH 1987. World Commission on Environment and development. Our common future. Oxford University press

Antrop, M 2006. Sustainable landscapes: contradiction, fiction or utopia? *Landscape and urban planning* 75 (206) 187-197.

Brandt, J & Vejre, JH (Eds).2004. Multifunctional Landscapes – Volume 1: Theory, Values & History. International Series on Advance in Ecological Sciences. WIT Press, Southampton, UK

Busck, AG, Hidding, MC, Kristensen, SBP, Persson, C & Præstholm, S 2009. Planning approaches for rural areas: Case studies from Denmark, Sweden and the Netherlands. *Danish Journal of Geography*. 109, 15-31.

Bylander, A 2010. Landsbygdsutveckling och hästnäringen : en fallstudie av Vellinge ridstigsprojekt, från teori till handling. Avancerad nivå, A2E. Alnarp:

Curry, N 2001. Rights of access to land for outdoor recreation in New Zealand: Dilemmas concerning justice and equity. *Journal of rural studies* 17 (2001) 409-419

ELC <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Conventions/Landscape/>

Elgåker, H & Wilton, B 2007. Horse Farms as a Factor for Development and Innovation in the Urban-Rural Fringe with Examples from Europe and Northern America. *Innovation Systems and Rural Development. Proceedings from 10th annual conference, Nordic-Scottish University for Rural and Regional Development.*

Elgåker, H, Pinzke, S & Nilsson, C 2008. The conflict between the right of public access, equine activities and the planning system in Swedish periurban areas. ["ECLAS - New Challenges in Landscape Planning, Design and Management" in Alnarp, Sweden, September 11-14 2008.](#)

Elgåker, H 2011. Horse keeping in peri-urban areas changing land use with possibilities and conflicts. *Acta Universitatis agriculturae Sueciae*, 2011:7

Erickson, DL 2004. The relationship of historic city form and contemporary greenway implementation: a comparison of Milwaukee, Wisconsin (USA) and Ottawa, Ontario (Canada). *Landscape and Urban Planning*. 68, 199–221.

FRN 1998. Forskning för hållbar utveckling: en nationell strategi. Huvudbetänkande. FRN. Stockholm, Forskningsrådsnämnden.

Flyvbjerg, B 2001. Making social science matter: why social inquiry fails and how it can succeed again. Cambridge, Cambridge University Press.

- Fotheringham**, AS 1997. Trends in quantitative methods I: stressing the local. Progress in Human Geography 21(1), 88-96.
- Franklin**, A & **Evans**, R 2008. The creation of new rural economies through place based consumption: exploring the geographies of equestrian pursuits within the British countryside. Working papers series no 42. The centre for business, relationships, accountability, sustainability and society.
- Fry**, G 2001. Multifunctional landscapes-towards transdisciplinary research. Landscape and urban planning 57 (2001) 159-168.
- Hillier**, J 2007. Stretching beyond the horizon- a multiplanar theory of spatial planning and governance. Ashgate publishing limited.
- Ihse**, M 1995. Swedish agricultural landscapes – patterns and changes during the last 50 years, studied by aerial photos. Landscape and Urban Planning. 31, 21-37.
- Johnson**, J., **Rasker**, D., 1995. The role of economics and quality of life values in rural business location. Journal of rural studies, 11:4 405-416.
- Johansson**, D 2004. Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige. Department of Economics: Report 55. Swedish University of Agricultural Sciences (SLU), Uppsala.
- Jordbruksverket** 2005. Kartläggning och analys av hästverksamheten i Sverige. Jönköping **Jordbruksverket** 2012.
- <http://www.sjv.se/amnesomraden/stod.4.5abb9acc11c89b20e9e8000401.html> (2012-01-01)
- Justesen** L & **Mik-Meyer** N (2012) Kvalitativa metoder. Lund: Studentlitteratur
- Larsson**, A, **Peterson**, A, **Björnberg**, E, **Haaland**, C & **Gyllin**, M 2011. Regional Landscape Strategies and Public Participation: Towards Implementing the European Landscape Convention in Sweden. In: Jones, M & Stenseke, M. (eds.) The European Landscape Convention : challenges of participation. 261-274. Dordrecht : Springer Verlag. (Landscape Series Volume 13)
- Mander**, Ü, **Wiggering**, H & **Helmig**, K (Eds) 2007. Multifunctional land use.- Meeting future demands for landscape goods and services. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. Multifunctional greenways. <http://www-greenways.slu.se/>.
- Newman**, L 2006. Change uncertainty and futures of sustainable development. Futures 38 (2006) 633-637.
- Nordiska Ministerrådet** 1997. Allemansrätten i Norden. TemaNord 1997:501
- Marsden**, T & **Sonnino**, R 2008. Rural development and the regional state: Denying multifunctional agriculture in the UK. Journal of rural studies, 24, 2008 422-431.
- Naturvårdsverket** 2011 (2012-03-28)
- <http://www.naturvardsverket.se/Start/Friluftsliv/Allemansratten/Arbete-med-Allemansratten/Allemansratten-och-dess-framtid/>
- Qviström**, M, **Larsson**, A & **Ode**, Å 2007. Peri-urban landscape analysis as a strategic instrument in environmental planning. In: 18th international annual ECLAS conference, Belgrade, Department of Landscape, Architecture and Horticulture, Faculty of Forestry, Belgrade, pp 43– 50
- Regnéll**, G 1994. Tankar på gröngräset. Beträdor – ett nytt begrepp. Svensk Geografisk Årsbok 70, pp. 126-132.
- Ryan**, RF, **Fábos**, JG & **Allan**, JJ, 2006. Understanding opportunities and challenges for collaborative greenway planning in New England. Landscape and Urban Planning. 76, 172-191.
- Sarlöv-Herlin**, I 2012. Landskap för mångbruk. Erfarenheter från England. FORMAS.
- Sasso**, dal P & **Ottolino**, MA 2011. Greenway in Italy: examples of projects and implementation. Journal of Agricultural Engineering. 42, 29-39.
- Throsby**, D 2008. Linking Cultural and Ecological Sustainability International Journal of

Diversity in Organizations, Communities and Nations, [Volume 8, Issue 1](#), pp.15-20.

Vellinge ridstig <http://www.vellingeridstig.se/> (2012-03-28)

Åslund, Å 2009. Allemansrätten och markägaren i Äganderätten. Iustus Förlag, Uppsala.

Publikationer

Haaland, C., Gyllin, M, **Peterson**, A. & Larsson, A., manuskript. Planning, design and implementation of multifunctional greenways on arable land in peri-urban landscapes in Southern Sweden – challenges and opportunities in enhancing biodiversity and recreation possibilities in intensively used agricultural areas.

Larsson, A., **Peterson**, A., Bjärnberg, E., Haaland, C. & Gyllin, M. 2011. [Regional landscape strategies and public participation: towards implementing the European Landscape Convention in Sweden](#). I/In: The European Landscape Convention - Challenges of Participation. Sid./p. 261-274. Springer Verlag

Haaland, C., Larsson, A., **Peterson**, A. & Gyllin, M. 2010. [Implementing multifunctional greenways in Sweden – challenges and opportunities](#). Proceedings of Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning 2010: Budapest, July 8-11. : proceedings of full papers / ed. Julius Gy. Fábos [et al.] ; org. by Corvinus University of Budapest Department of Landscape Planning and Regional Development, University of Massachusetts Amherst Development of Landscape Architecture and Regional Planning. - Budapest : Corvinus Univ. of Budapest, 2010.

Peterson, A., Gyllin, M., Haaland, C. & Larsson, A. 2010. [Recreation in Swedish agricultural areas – public attitudes to multifunctional greenway designs](#). Proceedings of Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning 2010 : Budapest, July 8-11: proceedings of full papers / ed. Julius Gy. Fábos [et al.] ; org. by Corvinus University of Budapest Department of Landscape Planning and Regional Development, University of Massachusetts Amherst Development of Landscape Architecture and Regional Planning. - Budapest : Corvinus Univ. of Budapest, 2010.

Gyllin, M., Haaland, C., Larsson, A. & **Peterson**, A. 2008. Beträddor och andra grönstråk. Om landskapets åtkomlighet i fullåkersbygden 2-2008. [Gröna Fakta 2/2008](#) Populärvetenskaplig publikation. Movium, SLU.

Övrig resultatförmedling till näringen

Konferenser

Peterson, A. 2011. Design and Implementation of Multifunctional Greenways in Southern Sweden. The 8th IALE World Congress. 18 - 23 August, 2011, Beijing, China. Landscape Ecology for Sustainable Environment and Culture.

Peterson, A. 2010. Landskapet som resurs för hållbar utveckling och tillväxt - Multifunktionella beträddor. NJF (Nordiska Jordbruksforskarens Förening) årsmöte med ett seminarium ”Landskapet och dess byggnader i framtida Sverige”. Alnarp.

Peterson, A. 2010. [Recreation in Swedish agricultural areas – public attitudes to multifunctional greenway designs](#). Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning, held in Budapest, Hungary, 8-11 July 2010.

Elgåker, H. & **Peterson**, A. 2009. Planning for multifunctional land use in peri urban areas - the equine example. Working group: Equine landscapes and the new equine industry. [The XXIII European Society for Rural Sociology congress Vaasa, Finland 17-21 August 2009](#).

["Friluftsforskning 2008" in Karlstad, Sweden, November 12-13 2008](#).

Poster: Multifunktionella grönstråk i jordbrukslandskapet. [Abstract](#). [Poster](#).

Poster: Tätortsnära vardagsrekreation – exemplet häst. [Abstract](#). [Poster](#).

Peterson, A. & Gyllin, M. 2008. Reconciling recreation and biodiversity - Design proposals for multifunctional greenways in the agricultural landscape. [Abstract "ECLAS - New Challenges in Landscape Planning, Design and Management" in Alnarp, Sweden, September 11-14 2008](#).

Seminarier & Workshops

Gyllin, M. & **Peterson**, A. 2012. Multifunktionella stråk. Möte: Information och diskussion angående Kullabygdens ridled. Arr: Förstudie Kullabygdens ridled. 2 april 2012, Höganäs. ÄNNU EJ GENOMFÖRT.

Peterson, A. & Gyllin, M. 2011. [Beträdor som ett verktyg för strategisk landskapsplanering](#). Seminarium: Planering och utveckling av ridslingor. Arr: Hästen i Skåne. Alnarp.

Seminarium på Alnarp 11 november 2009. Diskussioner och samtal i projektens regi. Deltagande: Region Skåne, LRF, Lunds kommun, Staffanstorp kommun, Länsstyrelsen i Skåne län, forskare Alnarp. [Background document \(in Swedish\)](#).

Gyllin, M., Haaland, C., Larsson, A. & **Peterson**, A. Multifunctionel greenways. 2009. Peri-urban seminarium. Arr: Forskarskolan Peri-urban Alnarp.

Peterson, A. & Gyllin, M. 2008. Ridleder. Andra länder och några nedslag i Sverige. Arr: Hästen i Skåne. Flyinge.

Peterson, A. & Gyllin, M. 2007. Vad händer i vår omvärld? Andra länder och några nedslag i Sverige. Tätortsnära ridning. Samverkan i Vellinge kommun, markägare, hästfolk. Seminarium: Hästar på väg - forskning, möjligheter och behov. Arr: Hushållningssällskapet. Varberg.

Studentarbeten, att lyfta fram av intresse för projektet där projektledaren varit involverad:

Björkqvist, M. 2011. [Rekreation och rehabilitering i jordbrukets kulturmiljö](#). Grundnivå, G2E.

Bylander, A. 2010. [Landsbygdsutveckling och hästnäringen : en fallstudie av Vellinge ridstigsprojekt, från teori till handling](#). Avancerad nivå, A2E.

Alexandersson, S. 2009. Beträdor och andra grönstråk i tre skånska kommuner- tillgänglighet och mångfunktionalitet i fullåkersbygd. Grundnivå, G2E. (ej digitalt publicerat)

Westling, M. 2009. [Grönstrukturplanering i det skånska slättlandskapet?](#). Avancerad nivå, A2E.

Rumpunen, E. 2009. [Urbaniserad hästhållning: stadsnära hästgårdar och planering](#). Grundnivå, G2E.